

моменту винесення вироку вже засуджена особа перебувала під вартою протягом 1 року, суд в порядку ч. 5 ст. 72 КК України зарахував строк попереднього ув'язнення в строк відбуття покарання, тобто в результаті засуджений має відбутися покарання у вигляді 8 років позбавлення волі. До внесення змін до ст. 72 КК України засуджений лише через 7 років отримав би право звернутись із заявою за місцем відбуття покарання щодо застосування до нього заохочення в порядку ст. 81 КК України, або через 5 років в порядку ст. 82 КК України, або через 3 роки 3 місяці в порядку ст. 101 КК України. Однак, враховуючи теперішній стан законодавства та ч. 5 ст. 72 КК України, той же засуджений отримає право на застосування до нього заохочень в порядку ст. 81 КК України через 5 років, ст. 82 КК України — через 3 роки, ст. 101 КК України — через 1 рік 3 місяці. Тенденція суттєвого зменшення часу для доведення свого виправлення засудженим та повернення його у соціум грає «злими жартами» не тільки з самим засудженим, а й з усім суспільством взагалі.

В розрізі порушеної проблеми виникає питання: «Чому початковий проект цього закону не було узгоджено з тими державними органами, на плечі яких фактично буде покладено тягар його виконання?» Усі ці питання не повинні сьогодні носити риторичний характер. Всі вони потребують негайних відповідей.

Закон має право на існування, але в зовсім іншому вираженні та в іншій формі, яка б відповідала усім принципам суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави, статус якої носить Україна відповідно до ст. 1 «Основного закону», який має вищу юридичну силу.

ЧЕРНИШОВ Г. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук

ВТОРИННА ЗЛОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ: МОЖЛИВІ НАПРЯМКИ КРИМІНОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Слід констатувати, що злочинність — це не лише статистична сукупність злочинів, а злочин — не лише юридичний факт. Якісна зміна злочинності висуває перед кримінологічною наукою та правоохоронною практикою завдання розроблення концептуально нових підходів запобіжної діяльності. Для побудови ефективної стратегії стримування кримінальної активності переосмислення потребує стала практика

протидії злочинності, яка по суті є боротьбою зі злочинцями постфактум (тобто вже після вчинення злочинів). Основою діяльності правоохоронних органів повинна стати профілактика правопорушень, яка б ґрунтувалася на розумінні протиправної поведінки як різновиду соціально значущої людської діяльності та передбачала аналіз соціальної обумовленості, потреб, причин, мотивації тощо, що лежать в основі вчинення кримінальних правопорушень.

Дослідження вторинної злочинної діяльності ґрунтується на концепції злочинної діяльності, тобто розгляду злочинності як певного виду усвідомленої мотивованої людської активності.

«Діяльність» є міждисциплінарною, комплексною категорією, що розглядається у філософії, соціології, психології, економіці, праві як об'єкт, методологічна основа дослідження, пояснювальний принцип.

В юриспруденції в цілому концепція злочинної діяльності (діяльний підхід) в більшій чи меншій мірі використовується науковцями у кримінальному праві (Г. З. Моїсеєнко), кримінології (І. М. Даньшин, А. І. Долгова, В. М. Дрьомін, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, В. М. Кудрявцев, В. В. Лунєєв та ін.), криміналістиці та теорії оперативно-розшукової діяльності (Р. С. Белкін, С. В. Євдокименко, Н. С. Карпов, В. Я. Колдін, М. А. Погорецький, В. В. Тіщенко та ін.).

Видатний український кримінолог А. Ф. Зелінський визначає злочинну діяльність як особливий різновид людської діяльності, якій притаманні всі її загальні соціально-психологічні властивості [1, с. 178]. Злочинна діяльність являє собою систему передбачених кримінальним законом діянь і тісно пов'язаних із ними інших предкримінальних і посткримінальних дій, психологічно детермінованих загальним мотивом, реалізація якого планується суб'єктом за допомогою постановки й досягнення окремих, проміжних цілей [2, с. 96].

В. М. Дрьомін робить акцент на соціальному змісті злочинної діяльності, зазначаючи, що злочинність є різновидом предметної діяльності, що здійснюється в системі інших видів соціальної активності [3, с. 64].

Методологічні проблеми кримінологічного вивчення вторинної злочинної діяльності пов'язані, перш за все, із відсутністю у вітчизняній юридичній літературі уніфікованого підходу до визначення цього терміну та його сутнісних ознак, а також із відсутністю комплексних досліджень зазначеного феномену.

Серед зарубіжних вчених проблеми криміналізації та пеналізації, а також інші кримінально-правові аспекти вторинної злочинної діяльності розглядаються, зокрема, в роботах російського кримінолога М. М. Лапуніна. Він будує свою концепцію на основі розгляду «вторинного злочину» як родового поняття [4].

У тлумачному словнику сучасної української мови термін «вторинний» визначається наступним чином: 1) який становить другий етап у розвитку чого-небудь або другий ступінь за складом, складністю;

2) неголовний, другорядний, побічний; а «вторинність» – 1) другий, залежний від першого щабель у розвитку чого-небудь; 2) обумовленість чим-небудь, залежність, несамостійність [5, с. 165].

На нашу думку, концептуально можна виділити наступні підходи до кримінологічного розуміння вторинної злочинної діяльності, що становлять напрямки дослідження цього феномену.

Перший підхід базується на визначенні вторинного злочину, під яким М. М. Лапунін пропонує розуміти передбачене кримінальним законом самостійне, що не є співучастю умисне діяння, суспільна небезпека і кримінальна караність якого залежать від наявності вчиненого (в деяких випадках – і здійснюваного) до цього тією ж або іншою особою (в залежності від конструкції складу) основного кримінально караного діяння, в зв'язку з яким воно і відбувається [4, с. 35].

В рамках цього підходу вторинну злочинну діяльність складають такі кримінальні правопорушення, як легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом; приховування злочину; придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом.

На нашу думку, цю концепцію варто доповнити злочинами, які вчиняються з метою ухилення від відповідальності та/або настання іншого неправомірного результату від вчинення первинних злочинних дій (наприклад, корупційні злочини, умисні насильницькі злочини тощо).

Другий підхід. В рамках цього підходу «вторинність» пояснюється в контексті всіх тих злочинів, що вчиняються вдруге. Таке широке розуміння полягає у фактичному ототожненні вторинної злочинної діяльності з такими категоріями кримінального права, як сукупність, повторність та рецидив злочинів (ст.ст. 32, 33, 34 Кримінального кодексу України).

Третій підхід до розуміння вторинної злочинної діяльності визначає останню як рецидив злочинів у кримінологічному розумінні цього терміну (вчинення особою нових умисних злочинів в незалежності від наявності у неї судимості за попередні), включаючи такий специфічний його різновид, як пенітенціарний рецидив.

В якості попередніх висновків зазначимо, що запропоновані напрямки дослідження вторинної злочинної діяльності не мають категоричного характеру, а є певним «макетом», орієнтиром у подальшому кримінологічному вивченні цього феномену.

Список використаної літератури:

1. Зелинский А.Ф. Криминология : [учебное пособие] / А.Ф. Зелинский. – Х. : Рубикон, 2000. – 240 с.
2. Зелинский А.Ф. Криминальная психология / А.Ф. Зелинский. – К. : Юринком Интер, 1999. – 240 с.
3. Дрёмин В.Н. О некоторых философских проблемах современной криминологии / В.Н. Дрёмин // Актуальные проблемы криминологии и криминальной психологии : сборник научных статей / под. ред. М.Ф. Орзиха, В.Н. Дрёмина. – О. : Фенікс, 2007. – С. 53-67.

4. Лапунин М.М. Вторичная преступная деятельность: понятие, виды, проблемы квалификации, криминализации и пенализации / М.М. Лапунин; науч. ред. Н.А. Лопашенко. — М. : Волтерс Клувер, 2006. — 240 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. — 1440 с.

ІЛЬКО С. А.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАРКОТИЗМУ МОЛОДІ

Фактори поширення наркотиків серед підлітків та молоді є специфічними. Мода наслідування своєму героєві для підлітків і молоді є головним у визначенні себе серед однолітків і дуже легко переростає в ідеологію мислення й у мотиви поведінки. Екранні герої, потенційні кумири сьогоднішніх підлітків — це люди, яким часто притаманні аморальні вчинки, а часом і злочини. Наркотики стали звичним атрибутом молодіжних вечорів, концертів популярних артистів, музичних груп, дискотек, перетворилися в один з елементів молодіжної субкультури. Статистичні дані демонструють вікове зниження часу першої спроби наркотиків підлітками і молоддю [1, с. 94].

Наркотизм не є долею бідних або соціально незахищених верств населення, а отже, процесу наркотизації населення України сприяє низка факторів: активне включення нашої країни у світовий наркотрафік і поява в її бізнес-структурі значного сегмента, пов'язаного з виробництвом і поширенням наркотиків; доволі низький рівень адаптації різних груп населення до соціальних умов, що змінилися, і як наслідок — пошук засобів «зм'якшення» економічних, соціальних і культурних наслідків так званого «трансформаційного шоку»; великий вплив у країну мігрантів, що є носіями культур, де споживання наркотиків є традиційним; — орієнтація заможних верств населення та культурної богеми на поведінкові моделі й схеми з використанням алкоголю та наркотиків і як засобів розслаблення, і як маркерів належності до елітних верств суспільства; зниження рівня розуміння небезпеки наркоманії в суспільстві, обумовлене, зокрема, інтерпретацією наркотиків, зокрема, «легких», як невід'ємного елемента сучасної масової культури й ін.

Аналіз робіт, що досліджують проблеми попередження наркотизму, дозволяє зробити висновок про те, що у вітчизняній соціології ще не склався єдиний концептуальний підхід щодо вивчення цього явища, не виділені його механізми, не розглянута сукупність чинників, які